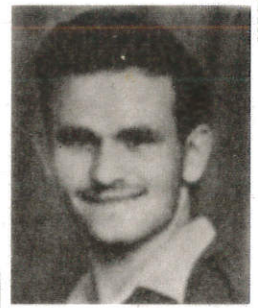

יזכור

משה הראל (הוכברג) ז"ל

נפלא' בחשון תשל"ד, 27 באוקטובר 1973

משה, בן דבורה ואליהו הוכברג, נולד ביום ט"ז בשבט תרצ"ט (5.2.1939), בסוקולוב הסמוכה לוורשה שבפולין, ועלה עם הוריו ארצה בתש"ט. הוא למד בבית הספר היסודי ממלכתי א' בלוד, החל בלימודים על-יסודיים בבית הספר התיכון בלוד וסיים אותם במוסד החינוכי האזורי, במשמר העמק. ילדותו של משה עמדה בצל מאורעות מלחמת העולם השנייה, בריחות כפיות, רעב, קור, דוחק ולילות חסרי-מנוח. חוויות אלה נחרטו עמוק בנפשו.

כשהועברה המשפחה מפולין אל ערבות סיביר, החמיר מצב בריאותו. בשנת 1949 עלתה משפחת הוכברג ארצה והתיישבה בעיר לוד. משה היה בן עשר כשהחל את לימודיו בבית הספר היסודי. עד מהרה התגלה כילד ער ומוכשר ונבון מכפי גילו. הוא חונן בשכל חריף ובמחשבה בהירה והתגבר בקלות על חומר הלימודים של הכיתות הראשונות. עד מהרה עמדו מוריו על כשרונותיו המיוחדים ועודדוהו "לדלג" על כיתות אחדות ולהתקדם בקצב המתאים לו. הלימוד לגביו לא היה משימה אלא אתגר, הרפתקאה נפלאה לגילוי עולמות חדשים. כשהחל את לימודיו בבית הספר התיכון בלוד זכה לדברי שבח נלהבים מצוות המורים, שהוקסמו מתפישתו המהירה ומבגרותו. ברם, עקב מצבה הכלכלי של המשפחה, אשר הקשה על מימון לימודיו בעיר, ובגלל יצר סקרנותו, העדיף משה להמשיך את לימודיו התיכוניים במשמר העמק ולהמשיך ולהתפתח בקרב ילדי הקיבוץ. גם בהחלטה זו היה משהו מאותו רעב בלתי-נדלה לגילוי עולם חדש מקרוב ולעומק.

עוד בהיותו תלמיד בבית הספר היסודי, הצטרף לתנועת השומר הצעיר ונודע כחניך פעיל. הייתה בו חיות בלתי רגילה והתלהבות להגשמה של כל רעיון חדש ומועיל. אופיו הגלוי הנמרץ חיבבהו על כל חבריו ועד מהרה הצליח להתערות בחברתו החדשה כאילו צמח מתוכה וחי בה מתמיד. הוא אהב את חיי המשק והפעילות האינטלקטואלית בו. חבריו אהבו אותו, את מעשי הקונדס שלו, את עמקנותו ואת חוש ההומור שניחן בהם וידע להשתמש בהם בחריפות ובטבעיות, שהיו מיוחדים לו. הוא היה נער אופטימי ומלא שמחת חיים, אף-על-פי שחייו זמנו לו מצבים קשים ושעות דוחקות. הוא האמין כי יצליח לגבור על מכשולים אם ירצה, ואמנם רצה וכמעט תמיד הצליח. המבט בעיניו הכחולות היה בהיר וחייכני וזיק של שובבות נצנץ בו. את השנים במשמר העמק זכר משה בשמץ של נוסטלגיה. לגביו היו אלה שנים מלאות פעילות חברתית ואינטלקטואלית; שנים שבהם היה פטור מכל דאגה, מוקף חברים וידידות, נהנה מהבנה ומפתיחות מצד מוריו ומדריכיו. שנים שטופות אור שמש, אור של תבונה וחמימות שבחברותא. הפעילות האינטלקטואלית, הוויכוחים בסוגיות ספרות, מדיניות וסוציולוגיה, תחומים שהתעניין בהם במיוחד, קידמו את התפתחותו ואת הבשלת כשרונותיו. תחומי התעניינותו היו רבים ולדברי אחיו שלמה: "נטייתו האישיות היו כה רבות ומגוונות עד כי קשה לציין שטח פעילות שהיה זר לו". אותן שנים שהתמסר לעיסוק החביב עליו מכל - הקריאה, שהקדיש

הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן, אוניברסיטת תל-אביב

יזכור

לה שעות, בלי להרגיש כיצד הזמן חולף. בקרב חבריו היה משה פעיל, נמרץ, יוזם מעולה ובעל כושר מנהיגות, שרצינות וקונדסות שמשו בו בערבוביה. הוא ניחן בכשרון טבעי למשחק והיה בעל קול ערב. הוא אהב, וגם היטיב, לשיר וכל מסיבה בחברתו הפכה לחגיגה של ממש. נוסף על נטיותיו לספרות, היסטוריה ואמנות, רחש חיבה מיוחדת לספורט. איש אשכולות היה, מוכן לצלול באון ובתנופה אל ים החיים.

משה גויס לצה"ל במחצית אוקטובר 1956. לאחר הטירונות הוצב ליחידת חיל הקשר. במהלך שירותו הסדיר התגלה כיב בקיבתו, כנראה עקב נסיבות חייו בילדותו, והוא נותח. הפגם הגופני והניתוח מנעו את קידומו בצה"ל ולפיכך הפנה משה את מלוא מרצו להרחבת השכלתו. בתקופת שירותו הסדיר למד בערבים ובלילות במסגרת הסמינר למורים מטעם צה"ל. בהיותו מודע לנטל המוטל על הוריו, ביקש לסיים את שירותו בצה"ל כבעל מקצוע ואכן בתום שירותו, במרס 1958, הוענקה לו תעודת מורה-מוסמך.

לאחר שחרורו הצטרף אל חבר המורים באותו בית-ספר יסודי בו למד בנעוריו. משה שאב סיפוק מעבודת ההוראה אך קבל על חוסר גירוי אינטלקטואלי ולפיכך בחר לשוב ולחבוש את ספסל הלימודים. הוא נרשם ללמודי היסטוריה כללית וספרות עברית באוניברסיטת תל-אביב, שנות לימודיו באוניברסיטה גילו את משאביו הבלתי נדלים ומשה עבד ולמד והיה פעיל במסגרת הסתדרות הסטודנטים ובמשמרת הצעירה של מפא"י. בשעות של רצון גם כתב שירים. אחיו שלמה מצייין, שמשה לא התכוון לפרסם את פרקי שירתו. "כתיבת שירים הייתה לגביו תחביב אינטלקטואלי, אחד מרבים שהיו לו". בצד שכל חריף והגיון בהיר, הייתה לו נשמה של משורר. הוא נהג לומר שבכל משורר יש משהו מן הילד, כי הוא ניחן ביכולת לראות את העולם מבעד לראשוניות, שהיא מנת חלקו של הילד בלבד. אמר מה שאמר ולא ידע שהדברים, ולו מקצתם, אמורים היו גם בו. בתקופת הלימודים התוודע משה אל אילנה, מי שעתידה להיות רעייתו, והשניים נישאו במחצית מרס 1964. גם בהיותו בעל ואב לאוסנת, שנולדה כשנתיים לאחר מכן, לא חדל משה מלימודיו. לאחר שהוענק לו תואר "בוגר" בהיסטוריה כללית ובספרות עברית והוכשר כמורה מוסמך לבתי ספר תיכוניים מטעם החוג לחינוך באוניברסיטת תל אביב, החליט משה לשוב ולהתמסר ללימודים, והפעם לרכישת רשיון עורך-דין. הלימודים בפקולטה למשפטים היו אינטנסיביים וממושכים. בשעות הפנאי המעטות שנתרו לו, ידע להשרות שמחת חיים וחדווה על סביבותיו בהקרינו שלוה בוטחת וקסם שובה לב. בזכות שאפתנותו, עקשנותו ועצמאותו, הוסמך כעורך-דין, ובתום שנים של לימודים, עיסוקים שונים והחלפת מקום מגורים, קבעו משה ורעייתו את ביתם בבתי-ים. משה זכה במכרז למשרת עורך-דין במשרד מבקר המדינה ובראשית ספטמבר 1973 נולדה בתו השנייה גליה. נדמה שרק אז ניצב משה מבראשית מסע חייו. בעיצומו של יום הכיפורים נקרא משה אל יחידתו בחיל הקשר. מדי פעם שב אל ביתו, אל אשתו ובנותיו אך היה כאדם אחר - משתתק ומסתגר בד' אמותיו. זכרונות עבר רחוק, וחששות ומתח בהווה הטילו צל על נפשו. ב-ב' בחשון תשל"ד (27.10.1973), היום בו הוכרזה שביתת הנשק, נפטר משה בזמן שרותו, והובא למנוחת-עולמים בבית העלמין האזרחי בחולון. הוא השאיר אחריו אישה ושתי בנות, הורים, אח ואחות. לאחר מותו הועלה לדרגת סמל.

במכתב תנחומים למשפחה השכולה כתב מפקד היחידה בה שרת משה: "מותו הפתאומי זעזע אותנו, חבריו ליחידה ומפקדיו, זעזוע עמוק. זמן רב תיזכר דמותו הרוגעת והמשרה שלוהה על כל סביבתו".

עץ לזכרו של סמל משה הראל ז"ל ניטע ביער המגינים "יער בר כוכבא", שליד יער קנדי בהרי ירושלים.

הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן, אוניברסיטת תל-אביב